

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΙ ΥΜΝΟΙ (1QH)

Υ Π Ο

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Π. ΧΑΣΤΟΥΠΗ

Καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

Κείμενον. E. L. S u k e n i k, The Dead Sea Scrolls of the Hebrew University, 1955, σ. 37-39, Pl. 35-58: The Thanksgiving Scroll: βλ. καὶ J. T. Milik, RB 62 (1955), σ. 601 ἐξ. — B a r t h é l e m y / Milik, DJD I, σ. 136-138, Nr 35 Pl XXXI: Recueil de Cantiques d' action de grâces (1QH), σ. 138-141. Nr 36, Pl. XXXII: Recueil d' Hymnes, σ. 141-143. Nr 37-40, Pl. XXXII et XXXIII: Compositions Hymniques(?).— J. L i c h t, mgylt hhwdywt: The Thanksgiving Scroll. Text, Introduction, Commentary and Glossary, Jerusalem 1957 (ἐβρ.).— H a b e r m a n n, 1959, σ. 115-144.— M. D e l c o r, Les Hymnes de Qumran (Hodayot): Texte Hébreu, Introduction, Commentaire, Paris 1962.— L o h s e 1964, σ. 112-174.

Μεταφράσεις. B a r d t k e, II 1958, σ. 233-258. — V e r m è s, 1954, σ. 185-194, B u r r o w s, 1955, σ. 400-415. — G a s t e r, 1957, σ. 131-197. — A. v a n S e l m s, De Rol der Lofprijzingen vertaald en toegelicht, 1957. — S. v a n d e r W o u d e, De Dankpsalmen, 1957. — D u p o n t - S o m m e r, 1959, σ. 213-266. — M a i e r, I, 1960, σ. 71-122. — S u t c l i f f e, 1960, σ. 184-203. — C a r m i g n a c / G u i l b e r t, I 1961, σ. 127-280. — M. M a n s o o r, The Thanksgiving Hymns, translated and annotated with an Introduction, Leiden 1961. — L o h s e, 1964, σ. 113-175. — P. R o s s a n o, Hymni ad Mare Mortuum reperti latine redditi, VD 42 (1964), σ. 285-299. — P. W. R o t e n b e r r y, A Translation and Study of the Qumran Hodayot, διδακτ. διατριβή Vanderbilt 1968. DissAbstr 29 (1968/69), σ. 955 ἐξ.

Σχόλια. Βλ. μνημονευθέντα ἔργα καὶ ἰδίᾳ G a s t e r, σ. 201-217, L i c h t, M a i e r (II 1960, σ. 63-110), M a n s o o r, D e l c o r καὶ L o h s e (σ. 288-290).

Ἄλλα βοηθήματα. G. L a m b e r t, Un «psaume» découvert dans le Désert de Juda, NRTh 71 (1949), σ. 621 ἐξ. — M. W a l l e n s t e i n, Hymns from the Judean Scrolls, Manchester 1950. — I. S o n n e, A Hymn against Heretics in the newly discovered Scrolls and its Gnostic Background, HUCA 23 (1950/1), σ. 275-313. — G. S. G l a n z m a n, Sectarian Psalms from the Dead Sea, ThSt 13 (1952), σ. 487-524. — G. L a m b e r t, Traduction de quelques «psaumes» de Qumrân et du «peshet» d' H a b a c u c, NRTh 74 (1952), σ. 284-297. — J. V. C h a m-

berlain, Another Qumran Thanksgiving Psalm, JNES 14 (1955), σ. 32-41. — Τοῦ αὐτοῦ, Further Elucidation of a Messianic Thanksgiving Psalm from Qumran, JNES 14 (1955), σ. 181 ἑξ. — A. Dupont-Sommer, La mère du Messie et la mère de l'Aspic dans un hymne de Qoumrân, RHR 147 (1955), σ. 174-188. — G. Vermès, Quelques traditions de la Communauté de Qumrân d'après les manuscrits de l'Université Hébraïque, Cahiers Sioniens 9 (1955), σ. 25-58. — J. Baumgarten/M. Mansoor, Studies in the New Hodayot (Thanksgiving Hymns), JBL 74 (1955), σ. 115-124, 188-195, 75 (1956), σ. 107-113. — M. Wallenstein, A Hymn from the Scrolls, VT 5 (1955), σ. 277-283. — Τοῦ αὐτοῦ, A Striking Hymn from the Dead Sea Scrolls, BJRL 28 (1955/56), σ. 244-265. — H. Bardtke, Die Loblieder von Qumran, ThLZ 81 (1956), σ. 149-154, 589-604, 715-724. — Τοῦ αὐτοῦ, Considérations sur les cantiques de Qumrân, RB 63 (1956), σ. 220-233. — J. Carmignac, Remarques sur le texte des Hymnes de Qumrân. Bibl. 39 (1958), σ. 139-155. — R. B. Laurin, The Question of Immortality in the Qumran «Hodayot», JSS 3 (1958), σ. 344-355. — H. Bardtke, RGG III (1959), σ. 387-389. — J. Carmignac, Compléments au texte des Hymnes de Qumrân, RQ 2 (1959/60), σ. 267-276, 549-558. — S. Holm-Nielsen, Hodayot: Psalms from Qumran (AcThD 2), Aarhus 1960. — G. Morawe, Aufbau und Abgrenzung der Loblieder von Qumran, Studien zur gattungsgeschichtlichen Einordnung der Hodayôth, Berlin 1961. — O. Betz, IDB 2 (1962), σ. 799-800. — G. Morawe, Vergleich des Aufbaus der Danklieder und hymnischen Bekenntnislieder (1QH) von Qumrân mit dem Aufbau der Psalmen im AT und im Spätjudentum, RQ 4 (1962/63), σ. 323-354. — J. Jeremias, Der Lehrer der Gerechtigkeit, Göttingen 1963, σ. 168. — B. Thiering, The Poetic Forms of the Hodayoth, JSST 8 (1963), σ. 189-209. — J. A. Balbontin, Los himnos del Maestro de Perfección de Qumrân, Atlántida 2, 11 (1964), σ. 538-545. — O. Eissfeldt, Einleitung in das AT, 1964³ (1976⁴), σ. 887-891, 1026. — H. Stegemann, Rekonstruktion der Hodayot: Die ursprüngliche Gestalt der Hymnenrolle aus Höhle I von Qumran, Göttingen 1964. — A. S. van der Woude, BHH II (1964), σ. 731-732. — S. J. de Vries, The Syntax of Tenses and Interpolation in the Hodayoth, RQ 5 (1964/66), σ. 375-414. — F. Michellini Tocchi, Qumranica, *τιμητ. τόμ.* P. G. Rinaldi, 1967, σ. 227-238. — S. B. Hoening, Readings and Meanings in Hodayot (1QH), JQR 58 (1967/68), σ. 309-316. — L. Rost, Einleitung in die atl. Apokr. und Pseudepigr., 1971 (1979), σ. 139-141.

α'. Προέλευσις καὶ ὀνομασία

Ἐν τῇ ὁμάδι χειρογράφων, προερχομένων ἐκ τοῦ 1ου κουμρανικοῦ σπηλαίου καὶ ἀγορασθέντων τῷ 1947 ὑπὸ τοῦ E. L. Sukenik παρά τινος ἐμπόρου ἀρχαιοτήτων, περιελαμβάνοντο πρὸς τοὺς ἄλλοις τέσσαρα φύλλα, ἐπτυγμένα εἴτε ὑπὸ τῶν εὔρετῶν των βεδουίνων τῆς φυλῆς Τα'αμιρῆ εἴτε ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἐμπόρου, καὶ δέσμη 66 τεμαχίων εἰληταρίου, περιέχοντος εὐχαριστηρίους ὕμνους. Τὰ τέσσαρα φύλλα, ἅτινα εἶναι κατὰ πολὺ ἐφθαρμένα, περιλαμβάνουν ἐν 18 στήλαις χασματώδεις κείμενον περίπου 34 (κατὰ τὸν Dupont-Sommer, τὸν Licht καὶ τὸν Mansoor 32) ἀσμάτων, ἐν οἷς ὁ εὐχέτης λαλεῖ κατὰ ἀ' πρόσωπον. Ἐκ τῶν 66 τεμαχίων, ἅτινα περιέχουν ἀποσπάσματα ἄλλων περαιτέρω στηλῶν, μόνον ἐν (τὸ ὑπ' ἀριθμ. 10) φέρεται κατὰ ἀ' πληθ. πρόσωπον. Οὕτω ἡ ἀρχικὴ ἔκτασις τοῦ εἰληταρίου δὲν δύναται νὰ καθορισθῇ. Διακρίνεται δ' ἐν αὐτῷ ἀντιγραφικὸν ἔργον δύο γραφῶν, ὧν ὁ μὲν εἷς ἔχει ἀντιγράψει τὰς στήλας 1-10 καὶ τινὰ ἀποσπάσματα, ὁ δ' ἕτερος τὰς στήλας 11-18 καὶ τὰ λοιπὰ ἀποσπάσματα.

Πρὸς τῷ ἐκ τοῦ σπηλαίου 1 προερχομένῳ χειρογράφῳ τούτῳ, ἔχουν ἔλθει εἰς τὸ φῶς καὶ λείψανα χειρογράφων ἐκ τοῦ 4ου σπηλαίου (πέντε διφθερίνων καὶ ἐνὸς παπυρίνου), ἅτινα ἐν μέρει ἐμφαίνουσι διάφορον σειρὰν τῶν ὕμνων. Ἀποσπάσματα κειμένου πέντε ἄλλων χειρογράφων ἐκ τοῦ 4ου σπηλαίου δὲν δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ συγκαταλεχθοῦν εἰς τὰ προηγούμενα, καθόσον, παρὰ τὴν κατὰ τὸ ὕφος ὁμοιότητα, δὲν παρουσιάζουσι συνάφειαν πρὸς ταῦτα.

Ὁ ἀρχικὸς τίτλος τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συλλογῆς δὲν ἔχει διασωθῆ. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ πλεῖστα τῶν ἐν αὐτῇ ἀσμάτων ἀρχοῦν ἀπὸ τῆς φράσεως ὦ δ ε χ ἄ ἀ δ ω ν ἄ ρ = Α ἰ ν ῶ Σ ε, Κ ὕ ρ ι ε (ὀλίγα ἀρχοῦν ἀπὸ τῆς φράσεως β α ρ ο ὗ χ ' α τ τ ἄ ' α δ ω ν ἄ ρ = Ε ὕ λ ο γ η τ ὸ ς Σ ὕ, Κ ὕ ρ ι ε), ἔχει ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν καθιερωθῆ ἡ ὀνομασία χ ω δ α ρ ῶ θ, τ.ἔ. Ὑμνοὶ ἢ, ἐπὶ τὸ χαρακτηριστικώτερον, Εὐχαριστήριοι ὕμνοι (γερμ. Loblieder ἢ Danklieder, ἀγγλ. Thanksgiving Hymns).

β'. Περιεχόμενον

Οἱ ἐν τῷ εἰληταρίῳ ὕμνοι ἀνήκουν εἰς τὸ φιλολογικὸν εἶδος τῶν εὐχαριστηρίων ἀσμάτων, γνωστῶν ἰδίᾳ ἐκ ψαλμῶν τῆς Π. Διαθήκης. Ἐν συγκρίσει ὅμως πρὸς τούτους ἔχουν ὡς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοὺς ἐν αὐτοῖς συχνάκις παρεντιθεμένους στοχασμούς. Παρέχονται δ' οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ὕμνοι ἐν χαλαρῷ τινι παραλληλισμῷ τῶν μελῶν. Ἐνεκα δὲ τῆς μεγάλης φθορᾶς τῆς διφθέρας ὁ διαχωρισμὸς ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν ἐπιχειρεῖται ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑποθετικῶς, διὸ καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν κυμαί-

νεται μεταξύ 30 καὶ 40. Ἡ ἀρχὴ ὕμνου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν ἐντάσσεται, ἐνίοτε δ' ἐπιγράφεται. Ὁ διαχωρισμὸς ὕμνων δηλοῦται ὅτε μὲν διὰ κενοῦ διαστήματος ἑνὸς στίχου, ὅτε δὲ δι' ἡμιστιχίου ἐπέχοντος θέσιν τελικοῦ στίχου. Ἐν 11, 32 (ἴσως καὶ ἐν 11, 29) διὰ τοῦ β α ρ ο ὺ ρ ' α τ τ ᾶ — Ε ὕ λ ο - γ η τ ὸ ς Σ ὺ δὲν εισάγεται ἄλλος ὕμνος, ἀλλ' ἄλλη στροφή.

Ἐν τοῖς Εὐχαριστηρίοις ὕμνοις ὁ ἐκάστοτε εὐχέτης περιγράφει τὴν ἀνάγκην ἐξ ἧς ἐρρύσατο αὐτὸν ὁ Θεός, αἰνεῖ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ παρασχεθείσῃ σωτηρίᾳ, ἐγκωμιάζει τὴν τοῖς εὐσεβέσι δοθεῖσαν ἀληθινὴν γνῶσιν καὶ αἰτεῖται παρὰ τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ διαφύλαξιν καὶ καθοδήγησιν. Παρότι δ' ἐν τῇ συλλογῇ δὲν ἀναφαίνεται συστηματικὴ διάταξις ἢ ἀνάπτυξις τῶν ιδεῶν, αὗται ἔχουν σχέσιν πρὸς γενικὸν τι θέμα, εἰσαγόμενον διὰ τοῦ πρώτου ὕμνου. Τὸ θέμα τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν τῇ δημιουργίᾳ πανσθενῆ παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀμαρτωλότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ κακοῦ προξενουμένην κακοπάθειαν τοῦ εὐχέτου καὶ τῶν ὀπαδῶν του, ἀπεικονιζομένην ἰδίᾳ ἐν τοῖς ὕμνοις τῶν στηλῶν 2—6. Ὁ εὐχέτης παρομοιάζει ἑαυτὸν πρὸς σημαίαν ἐν τῷ μέσῳ μάχης (2,11-13), πρὸς ὄχυρον πολιορκούμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν (2,20-30. 3,7), πρὸς ὠδίνουσαν (3,7-12), πρὸς πλοῖον κλυδωνιζόμενον (3,6) καὶ πρὸς ἄνθρωπον ἀπειλούμενον ὑπὸ λεόντων (5,7), ἐξεικονίζων οὕτω τὴν μεταξύ τῆς κοινότητός του καὶ τῶν ὁμοειδῶν διωκτῶν του δεινὴν διαμάχην. Ἐκδιώκεται δ' ἐκ τῆς χώρας του ὡς πτηνὸν ἐκ τῆς φωλεᾶς του καὶ δοκιμάζει πικρίαν ἐκ τῆς ὑπὸ φίλων καὶ συγγενῶν (4,8-9) καὶ πρώην ὀπαδῶν του (5,22-26) ἐγκαταλείψεώς του. Ὁμιλεῖ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θεῖα συνάρσει ἐπὶ πέτρας ὠκοδομημένης κοινότητος (6,25-39), ὣν ὡσαύτως ἰδρυτής, διδάσκαλος, πνευματικὸς πατήρ (3,7-12. 7,20) καὶ τροφεὺς (7,20-22) ταύτης, ὑπερισχύων τῆς ὡς ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του ἀδυναμίας καὶ ἀμαρτωλότητος (1,21-22) διὰ θείας ἐνδυναμώσεώς του (7,6-10). Ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ὕμνοις εἶναι καταφανὴς καὶ ἡ ἐσχατολογικὴ προσδοκία, ἐκφραζομένη ἰδίᾳ διὰ τῶν περὶ τῆς ὡς ἀπαρχῆς ἀνακαινίσεως θεωρουμένης κοινότητος (8,5-7) καὶ τῆς ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐπερχομένης καταστροφῆς (3,26-36) λεγομένων.

γ'. Γένεσις

Ἡ συλλογὴ τῶν Εὐχαριστηρίων ὕμνων δὲν παρουσιάζει φιλολογικὴν τινα ἐνότητα. Ἐνιοὶ τούτων, ἐκφράζοντες ὀδυνηρὰς ἐμπειρίας καὶ τὸ αἴτημα σωτηριώδους ἀποτελέσματος τῆς διὰ διδασκαλίας παρασχεθείσης ἀληθείας, πιθανῶς πρέπει νὰ ἀναχθοῦν εἰς τὸν διδάσκαλον τῆς δικαιοσύνης, ὡς λ.χ. ἡ ἐνότης 7,6-25. Ἐν ἄλλοις δ' εἶναι συχναὶ αἱ ἐκ τῶν Ψαλμῶν καὶ τῶν προφητικῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης ἀπηχῆσεις καὶ στερεότυποι φράσεις. Ἡδη ὁ G. J e r e m i a s ἔχει ὑποστηρίξει τὴν ἀπὸ τῶν λοιπῶν διάκρισιν ὠρισμένων

ὑμνων (2,1-19. 2,31-39. 3,1-18. 4,5—5,4. 5,5-19. 5,20—7,5.7,6-25. 8,4-40), βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἰδιοτυπίας αὐτῶν, ὡς αὕτη καταφαίνεται ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ λεξιλογίου, τοῦ βάθους τῶν ἐννοιῶν καὶ τῆς ἐντόνως προσωπικῆς βιώσεώς των. Ἐχει δὲ κατὰ συμπερασμὸν ἀποδώσει αὐτοὺς μὲν εἰς τὴν ὑπέροχον προσωπικότητα τοῦ διδασκάλου τῆς δικαιοσύνης, τοὺς λοιποὺς δὲ εἰς ὁπαδοὺς τούτου. Ὁ R o s t, θεωρῶν τοῦτο ὡς πιθανόν, παρατηρεῖ ὅτι ἐν προκειμένῳ εἶναι ὡσαύτως νοητὴ ἢ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τῆς κοινότητος (Τάξ. Δαμ. 20, 1,14), διακριτέου ἴσως ἀπὸ τοῦ διδασκάλου τῆς δικαιοσύνης, ἔκφρασις τῶν θρησκευτικῶν του βιωμάτων ἐν ἀτομικοῖς (κατὰ ἀ' πρόσωπον) ψαλμοῖς.

Κατὰ ταῦτα δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος ὕμνους εἰς πλείονας τοῦ ἐνὸς ποιητάς, τ.ἔ. εἰς τὸν πιθανώτατα κατὰ τὰ μέσα τῆς 2ας ἐκ/δος π.Χ. ἀκμάσαντα διδάσκαλον (εἴτε τῆς δικαιοσύνης εἴτε τῆς κοινότητος) καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ἐν τῇ βίῳσιν καὶ τῇ ἐκφράσει τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας μιμουμένους αὐτὸν μαθητάς του. Ὁ R o s t παρατηρεῖ ὅτι, ἐὰν τὸ ἐν Τάξ. Δαμ. 10,6.15,2 σέφερ χαχαγού ἢ τὸ ἐν 1QSa σέφερ χαχαγι ταυτισθῇ πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν εὐχαριστηρίων ὕμνων, χρονικῶς οἱ μαθηταὶ δὲν πρέπει νὰ ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τοῦ διδασκάλου.

Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι ἢ ἐν τῇ κοινότητι τῆς διαθήκης χρῆσις τῶν Εὐχαριστηρίων ὕμνων καθιστᾷ εὐχέτην καὶ πᾶν εὐσεβὲς μέλος αὐτῆς, ἐκφράζον διὰ τούτων τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὀφειλομένην εὐχαριστήριον ὁμολογίαν τῶν δικαιοπραγημάτων τοῦ Θεοῦ. Οὕτω ἐν τῇ πράξει πρέπει γενικώτερον ὑπὸ τὸ ἐγὼ (βλ. ἰδίᾳ 13—17) νὰ νοηθῇ πᾶν μέλος τῆς κουμρανικῆς κοινότητος, ὀφείλον νὰ θεωρῇ τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος ὕμνους ὡς ἔκφρασιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ θρησκευτικῶν βιωμάτων καὶ νὰ συναισθάνηται ὅτι ἢ οὕτω πως προσευχομένη κοινότης εἶναι τὸ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις διαφυλαττόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εὐσεβὲς ὑπόλοιπον.

δ'. Σπουδαιότης

Ἡ συλλογὴ τῶν Εὐχαριστηρίων ὕμνων, παρὰ τὴν ἐν κινήτροις καὶ εἰκόσιν ἐξάρτησίν της ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν Ψαλμῶν, διακρίνεται ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην κουμρανικὴν συγγραφὴν διὰ τὸν ζωηρῶς προσωπικὸν της χαρακτήρα, ἐμφαίνουσα ἐν ταύτῳ τὴν ἐνορατικὴν αὐτοσυνειδησίαν τοῦ εὐχέτου. Οὗτος βασιζόμενος ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ βιωμάτων, τῆς μέχρι καὶ εἰσδοχῆς του εἰς τὴν χορείαν τῶν αἰωνίων πνευμάτων (3,22) γενεσεῶς του ὡς δημιουργήματος, τῆς κατ' αὐτοῦ στρεφομένης ἔχθρας ὁμοειδῶν του καὶ τῆς ἐπὶ θεῖα βοήθειᾳ πεποιθήσεώς του, ἐμμένει οὐχὶ εἰς τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ λαοῦ του ἀδιάλειπτον θεῖαν ἐπέμβασιν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὁποίαν ποιεῖται μόνον μνειάν τῆς διὰ τοῦ Μωϋσέως ἀπεργασθείσης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σωτηρίας, ἀλλ' εἰς τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ, καίτοι ἐναμάρτω, βίῳ ἐκδηλουμένην θεῖαν καθοδήγησιν καὶ ὕμνεϊ εὐγνωμόνως καὶ σεμνοπρεπῶς τὸν δημιουργὸν καὶ προνοητὴν του Θεόν.